

Pacientu ar iekaisīgu zarnu slimību dzīves kvalitāti un līdzestību terapijai ietekmējošie faktori

Eduards Krustiņš^{1,2}, Juris Pokrotnieks^{1,2}

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Iekšējīgo slimību katedra, Latvija

² Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca, Gastroenteroloģijas,
hematoloģijas un uztura terapijas centrs, Latvija

Ievads. Pacientu ar iekaisīgu zarnu slimību (IZS) ārstēšanā farmakoterapija ir galvenā metode, taču tās efektivitāti būtiski ietekmē pacientu līdzestība. Par līdzestības trūkuma iemesliem vienā no teorijām ir teikts, ka nozīmīga ir mijiedarbība starp pacienta pārliecību, ka medikamenti viņam ir nepieciešami un palīdzēs, un pacienta bažām, ka medikamentu lietošana varētu atstāt nelabvēlīgu iespaidu. Angļu valodā šāds stāvoklis tiek apzīmēts kā *necessity-concerns model* (nepieciešamības un bažu modelis).

Pētījumi rāda, ka pacienti, kuri anketās norāda nepieciešamību pēc medikamentiem, ir gatavi augstai līdzestībai, savukārt bažas par medikamentu iedarbību negatīvi korelē gan ar pašu pacientu līdzestību, gan medikamentu koncentrācijas mērījumiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija salīdzināt Paula Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā (PSKUS) un ambulatori ārstēto pacientu ar IZS sociāli demogrāfiskos faktorus un šo pacientu dzīves kvalitāti (veselības aspektā) ar pašu norādīto terapijas līdzestību. Tika izvirzīta hipotēze, ka Latvijā pacientu ar IZS dzīves kvalitāte ir zema un viņu bažas par medikamentu nelabvēlīgo ietekmi ir izteiktākas par pārliecību, ka medikamenti nepieciešami.

Tika veikta PSKUS hospitalizēto un ambulatoro pacientu aptauja, izmantojot *Inflammatory Bowel Diseases Questionnaire* (IBDQ) un *EQ-5D-5L* dzīves kvalitātes novērtējuma anketas. Tāpat tika pārtulkotas ar līdzestību saistītās anketas – *Medication Adherence Report Scale* (MARS) un *Beliefs about Medicines Questionnaire* (BMQ), kā arī instruments pacientu noguruma mērīšanai – *Multidimensional Fatigue Inventory* (MFI).

Rezultāti. Pētījuma laikā tika saņemtas aizpildītas 53 anketas, starp tām 28 bija no stacionārā ārstētiem un 25 no ambulatori ārstētiem pacientiem. No stacionārā uzrunātajiem pacientiem anketu aizpildīt atteicās tikai četri pacienti (14%). Savukārt no 35 ambulatoriem pacientiem nosūtītajām anketām atpakaļ tika saņemtas 25 (pacientu atsauce bija 71%). Analizējot pētījuma dalībnieku grupas, atšķirības tika konstatētas smēķētāju skaitā (astoiņi smēķētāji bija Krona slimības pacientu grupā un trīs smēķētāji čūlainā kolīta pacientu grupā, $p = 0,06$), citas vērā ņemamas atšķirības pacientu vidū netika konstatētas.

Pēc IBDQ skalas vidējais rādījums bija 139 punkti (vīriešiem 138, sievietēm 140, tomēr šīs atšķirības, tāpat kā atšķirības Krona slimības un čūlainā kolīta pacientu starpā, nebija statistiski nozīmīgas). Savukārt, nodalot stacionāra un ambulatoros pacientus, bija vērojama statistiski ticama ($p < 0,001$) atšķirība starp abām grupām neatkarīgi no dalībnieku slimības vai dzimuma.

Vērtējot apakšgrupas pēc EQ-5D, tika novērots, ka izteiktākas sūdzības bija par pašaprūpes un ikdienas aktivitāšu funkcijām, taču sūdzībās par sāpēm atšķirības nerasniedza statistisku ticamību. Pārliecinošs vairākums pacientu atzina, ka mēdz aizmirst iedzert nepieciešamās zāles, lielākā daļa gan apgalvoja, ka tas notiekot reti. Tikai 21 pacients (40%) norādīja, ka nekad nemaina lietoto zāļu devu, bet tikpat pacientu (40%) mēdz izlaist kādu zāļu devu, un 23 (43%) pacienti pat pārtrauca zāļu lietošanu uz kādu laiku. Attiecībā uz līdzestību netika atrastas nozīmīgas atšķirības nedz starp pacientiem ar Krona slimību un čūlaino kolītu, nedz arī starp hospitalizēto un ambulatoro pacientu sniegtajām atbildēm.

Secinājumi.

1. Ir nozīmīgas atšķirības ar veselību saistītās dzīves kvalitātes rādījumos stacionāra un ambulatorajiem pacientiem.
2. Aptaujāto pacientu dzīves kvalitāti visvairāk ietekmē ar kuņģa un zarnu traktu tieši nesaistītās psihoemocionālas grūtības, liecinot, ka šajā jomā pacientu aprūpe ir nepietiekama.
3. Visiem pacientiem bija vērojamas izteiktas bažas par lietoto medikamentu iespējamo kaitīgumu, kas prevalēja pār pacientu izjusto nepieciešamību pēc medikamentiem.